

DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG DISTRIKTSDEPARTEMENT

**KONSULTASJONER MELLOM STATEN OG
KOMMUNESEKTOREN**

MATERIALET TIL 2. KONSULTASJONSMØTE 2026

Innhold

1. Det 2. konsultasjonsmøtet i 2026	2
2. Innspill fra KS	2
a. Oppfølging av kommunekommisjonen NOU 1	3
b. Redusert statlig styring.....	5
c. Forslag om utredningsplikt i vindkraftsaker	7
d. Tydeligere rolle- og oppgavefordeling i arbeidet med beredskap	9
3. Kostnadsberegningssaker.....	11
a. Nye kostnadsberegningssaker	11
b. Pågående kostnadsberegningssaker	12
4. Lovmedvirkningssaker	13
a. Nye lovmedvirkningssaker	13
5. Bilaterale avtaler.....	13
a. Nye bilaterale avtaler	14
b. Status pågående bilaterale avtaler.....	14
c. Avsluttede bilaterale avtaler	15
6. Eventuelt.....	16

Vedlegg:

- A. Oversikt over kostnadsberegningssaker i konsultasjonsåret 2026
- B. Oversikt over lovmedvirkningssaker i konsultasjonsåret 2026
- C. Oversikt over bilaterale samarbeidsavtaler per april 2026

1. Det 2. konsultasjonsmøtet i 2026

Hovedtema for det 2. konsultasjonsmøtet er reformer og utbygging av det kommunale tjenestetilbudet. Møtet gir dermed departementene anledning til å konsultere og informere KS om aktuelle saker. KS gis anledning til å komme med synspunkter, merknader eller innspill til enkeltsakene og til arbeidet med det samlede økonomiske opplegget for kommunesektorens kommende budsjettår. Enkeltsaker vil kunne bli omtalt i kommuneproposisjonen for 2027 og i statsbudsjettet for 2027. Det er også aktuelt å omtale saker som skal fremmes i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2026 (RNB).

Departementene og KS har anledning til å drøfte saker i bilaterale møter. Problemstillinger og konklusjoner fra slike prosesser kan likevel tas opp på det 2. konsultasjonsmøtet. Det er et mål å løfte fram de viktigste sakene til behandling. Konsultasjonsmøtet er forberedt av et sekretariat sammensatt av KS og departementene.

Dokumentets innhold

I kapittel 2 fremgår KS' innspill til saker som det er ønske om å drøfte eller knytte kommentarer til på møtet. Sakene KS har spilt inn er større, sektorovergrepene temaer.

I kapittel 3 omtales aktuelle kostnadsberegningssaker, det gis en samlet oversikt over konstadsberegningssaker i vedlegg a. i kapittel 4 omtales ordningen med lovmedvirkning. Oversikt over lovmedvirkningssaker står i vedlegg b.

I kapittel 5 omtales status for prosesser knyttet til reforhandling, forslag om nye og avsluttede bilaterale avtaler. En oversikt over alle bilaterale avtaler ligger som vedlegg c.

I kapittel 6 har Barne- og familiedepartementet spilt inn en sak om krisesenterloven under eventuelt.

Les mer om konsultasjonsordningen på Kommunal- og distriktsdepartementet hjemmesider på regjeringen.no og ks.no.

2. Innspill fra KS

15. desember 2025 presenterte regjeringen Støre «Plan for Norge». Under fem hovedoverskrifter presenteres konkrete målsetninger for hva regjeringen ønsker å oppnå i løpet av inneværende stortingsperiode.

Kommunene og fylkeskommunene vil være sentrale samarbeidsparter for regjeringsapparatet i den konkrete oppfølgingen av regjeringens planer, og er berørt av samtlige innsatsområder. I det andre konsultasjonsmøtet vil KS invitere departementenes politiske ledelser til en dialog om hvordan kommuner og fylkeskommuner skal kunne bidra til en oppfølging i praksis av målene i Plan for Norge. I tillegg er det behov for å drøfte alternativer til forslag om å innføre en utredningsplikt/undersøkelsesplikt knyttet til vindkraft.

a. Oppfølging av kommunekommisjonen NOU 1

I Plan for Norge er ett delmål under kapitlet «Trygghet for økonomien» å *fornye, forsterke og forbedre offentlig sektor*. En viktig del av dette vil være å vurdere hvordan statens styring av kommunesektoren kan legge til rette for at en bedre samlet ressursbruk.

Regjeringen skriver her at «I 2026 skal regjeringen sette i gang forenklinger og følge opp kommunekommisjonen og fellesskoleutvalget, som begge skal komme med forslag til bedre styring og ressursbruk i offentlig sektor.» Kommunekommisjonens første delrapport (NOU 1: 2026 En bærekraftig kommunesektor) er lagt fram og sendt på høring med frist 16.april (møtedato for konsultasjonsmøtet), mens fellesskoleutvalget skal legge fram sin rapport 6. august.

KS gir sin fulle tilslutning til de budskap som kommunal- og distriktsministeren og finansministeren ga da kommunekommisjonens første rapport ble lagt fram 9. januar.

KS vil også gi Finansdepartementet og Kommunal- og distriktsdepartementet honnør for heving av rapporteringsgrensen for øremerkede tilskudd fra 100 000 kr til 1 000 000 kroner, som ble annonsert allerede før framleggelsen av NOU 1.

KS legger til grunn at regjeringen vil omtale første delrapport fra kommunekommisjonen og høringsrunden i Kommuneproposisjonen 2027, som legges fram i mai, presentere forslag til konkret oppfølging i proposisjonen, og gjennomføre disse forslagene med forslag til lov- og forskriftsendringer i løpet av 2026, eventuelt gjennomføre omprioriteringer på statsbudsjettet 2027.

Det er naturlig at det er de konkrete forslagene fra kommunekommisjonen til tiltak som kan gjennomføres nå, som regjeringen og Stortinget tar stilling til i 2026.

KS viser til [KS høringssvar](#) til kommunekommisjonens delrapport, og vil anbefale at regjeringen signaliserer i Kommuneproposisjonen 2027 at:

- Kunnskapsdepartementet vil sende på høring forslag om å endre forskrift til opplæringsloven slik at lærernormene i 1-4 trinn og 5-7 trinn flyttes fra hovedtrinnivå til kommunenivå. Etter KS vurdering bør et slikt høringsnotat kunne sendes ut før sommeren 2026, og forskrift gjøres gjeldende fra og med skoleåret 2027-28.
- Helse- og omsorgsdepartementet vil utarbeide høringsnotat om avvikling av profesjonskravene i helse- og omsorgstjenestelovens § 3-2 før sommerferien, og fremme et lovforslag om slik avvikling sent i 2026/tidlig i 2027. Gitt Stortingets tilslutning bør en slik avvikling kunne få effekt allerede fra 1. juli 2027.
- Regjeringen vil i statsbudsjettet 2027 fremme konkrete forslag om innlemming av øremerkede tilskudd i frie inntekter, med utgangspunkt i kommunekommisjonens forslag. Dette bør være en konkret oppgave for fagdepartementene å arbeide med

og foreslå, med regjeringsbehandling som del av regjeringens budsjettkonferanse i månedsskiftet august/september. KS vil særlig rette oppmerksomheten mot øremerkede tilskudd som fremstilles som å komme «på toppen av» kommunene/fylkeskommunenes egne disponeringer og prioriteringer innen frie midler, som f.eks. det øremerkede tilskuddet til toppet bemanning i barnehagene. Øremerkede tilskudd som gir inntrykk av at de samtidig skal binde kommunene/fylkeskommunenes prioriteringer innenfor de frie inntektene er særlig uheldig, ut fra hensynet til det lokale selvstyret.

- Regjeringen avviker grunnskoletilskuddet i kommuneopplegget for 2027, og fordeler beløpet etter ordinære kriterier i inntektssystemet.
- Helse- og omsorgsdepartementet vil i løpet av 2026 fremme konkrete forslag om forenklinger av investeringstilskuddsordningen for heldøgns omsorgsplasser, i tråd med kommunekommisjonens forslag og KS høringssvar.

Kommisjonen peker på mange ulike problemstillinger som det er aktuelt å vurdere i arbeidet med NOU 2. Alle er viktige. KS anbefaler at Kommunekommisjonen i arbeidet med NOU 2 prioriterer å bruke ressurser på å utvikle forslag som faktisk reduserer samlet statlig styringstrykk mot kommunene, både på systemnivå og ved enkeltforslag.

Et sterkere institusjonelt rammeverk for statens styring av kommuner og fylkeskommuner er en helt avgjørende forutsetning for å få til en varig systemendring, til innbyggernes beste. Hovedhensikten med å utvikle et institusjonelt rammeverk for statlig styring er å motvirke effektene av en fragmentert og sektorisert statlig styring, primært på velferdsfeltet.

Kommisjonen peker selv på at et flertall av statens 17 departementer og 72 fagdirektorater hver for seg har ansvar for lovgivning og veiledning rettet mot kommunesektoren, og gir kommunerettede oppdrag i hver sin styringslinje til statsforvalterne. Den sektorvise, fragmenterte styringen kan også bidra til at styringen oppleves uforutsigbar og lite koordinert fra statens side.

Det er en tydelig tilbakemelding fra KS medlemmer at statens sektorisering, og antallet statlige instanser, både gir målkonflikter mellom sektorbehov, og utfordringer med å være koordinert i styringen av kommunesektoren. Hvordan staten allokterer ressurser påvirker også kommuner og fylkeskommuner.

Spørsmål til drøfting:

- *Hvilke grep fra kommunekommisjonens første delrapport mener regjeringen det er særlig viktig å få gjennomført raskt, for at kommuner og fylkeskommuner skal oppleve reelt økt handlingsrom i praksis allerede i perioden 2026–2027 – og hvordan kan KS og kommunesektoren bidra til at disse grepene gir ønsket effekt lokalt?*

Ønsket resultat:

- *Sikre felles forståelse for hvordan kommunekommisjonens forslag vil styrke kommunesektorens muligheter til effektiv oppgaveløsning og fleksibel bruk av personal, uten å gå på bekostning av kvalitet og likeverdige tjenester.*

b. Redusert statlig styring

Regjeringen har satt ned en rekke utvalg, kommisjoner og ekspertgrupper som skal vurdere og foreslå tiltak som skal lede til bedre styring og ressursbruk i offentlig sektor. Selv om det er kommunekommisjonen som spesifikt har mandat å se på statens styring (jfr. kapitlet over), vil også de andre mest sannsynlig komme med forslag som påvirker styringstrykket. KS har store forhåpninger om at utvalgene i sum vil legge frem forslag som kan bidra til å lette styringstrykket.

Ut over kommunekommisjonen har regjeringen pågående mange andre utvalg som arbeider med forslag som også vil få klare konsekvenser for mulighetene for offentlig sektor til å bruke knappe personellressurser og økonomiske rammer til innbyggernes beste, ut fra et helhetsperspektiv. Innovasjons- og samskapingsutvalget, Fellesskoleutvalget, rusbehandlingsutvalget, pasient- og brukerrettighetslovutvalget, ekspertutvalget BPA, bostøtteutvalget og det nylig nedsatte utvalget som skal evaluere NAV-reformen er eksempler på det. Helsereformutvalgets mandat synes likevel å være i en særstilling når det gjelder potensielle konsekvenser – jfr. egen omtale senere i dette kapitlet.

KS støtter en kunnskapsbasert politikkutvikling, og vil bidra så godt vi kan med innspill i de ulike pågående prosessene.

Samtidig kan ikke alt arbeid med å realisere nye grep for redusert statlig styringstrykk utsettes i påvente av utvalgsrapporter og påfølgende høringer. Skal kommuner og fylkeskommuner ha en mulighet til å bidra til realiseringen av Plan for Norge må de ha forutsetninger for å gjøre jobben. Dette dreier seg både om å ha ressurser og handlingsrom til å gjøre avveininger og prioriteringer som gir den beste effekten i sum. Da er det vesentlig at regjeringens politikk støtter opp om dette. Vi opplever at dette ikke alltid er tilfelle.

Et par eksempler:

Regjeringen har et mål om å få flere i arbeid («150 000 i arbeid» og «Ungdomsløftet»). Samtidig foreslår regjeringen nye regler og plikter som gjør det mer kostbart, komplisert og/eller risikabelt for kommunesektoren å ansette personer som i dag står utenfor arbeidslivet (jamfør forslaget om at arbeidsgivere blir pålagt å sikre varig tilrettelegging for aktuelle ansatte eller endringene i aktivitets – og redegjørelsesplikten (ARP)). KS har jobbet iherdig for ny tolkning og unntak fra kvalifikasjonsprinsippet, som nå fler og fler kommuner tar i bruk i “kampen mot utenforskapet”.

Vi oppfatter at det er en felles erkjennelse av at behovet for arbeidskraft innenfor spesielt helse- og omsorg er økende (og allerede er preget av mangel på arbeidskraft), og vi vet at det er en stor arbeidskraftsreserve som vil kreve spesielle tiltak for å kunne mobiliseres og redusere utenforskap. Rekrutteringsprogrammet for helse og omsorg fikk ikke den innretningen landets kommuner (inkl. brev fra alle ordførerne i KS Storbynettverk) og KS ønsket, og mange av landets kommuner velger å ikke benytte ordningen av den grunn. Dette vil etter KS syn kreve politikk som gjør terskelen for å mobilisere denne arbeidskraften lavere.

Regjeringen ønsker å styrke integreringen, blant annet ved å flere innvandrere inn på arbeidsmarkedet («*Stille krav og stille opp i integreringen*»). Et virkemiddel er forslag om å innføre en ny integreringsstønad, som skal øke arbeidsinsentivet. KS deler ambisjonen om at flere innvandrere må komme inn i arbeid, ikke minst for å avhjelpe behovet for arbeidskraft innenfor helse- og omsorgssektoren. Men for kommunene vil de foreslåtte endringene også kunne medføre en økning i levekårsutfordringer. Muligheten (og i forlengelsen viljen) til bosetting vil trolig bli redusert.

Regjeringen vil gjennomføre en helsereform som sikrer helsetjenester i verdensklasse også i framtiden («*Helsereform for fremtidens helsetjeneste*»). Slik KS ser det, er en helhetlig og integrert primærhelsetjeneste der fastlegene er en sentral del, et av premissene for en god helsetjeneste. Det finnes mange modeller for sykestuer, distriktsmedisinske sentre, lokalmedisinske sentre som kan tilpasses ulike deler av landet, og til den spesifikke bosetting og geografi vi har i Norge. Det er ikke en full omorganisering av helsetjenestene i Norge som trengs. Styrking av helsefelleskapene, bedre digital samhandling og mulige endringer i sykehusstruktur med tydeligere lokalsykehusfunksjon med sterkere generalistkompetanse for å håndtere samhandlingspasientene er viktige premisser. Den lokale forankringen og kompetansen gir løsninger som kan tilpasses ulike deler av landet, og til den spesifikke bosetting og geografi vi har i Norge. I eldreløftet har regjeringen en rekke mål som etter KS syn bare kan oppnås ved at statens virkemidler – slik som investeringstilskuddet for sykehjem og omsorgsboliger – må være fleksible til å møte lokale behov. «Bo trygt hjemme» gir kommunene mulighet til å jobbe med sitt lokale utfordringsbilde, men samordningen mellom departementene om løsninger bør forsterkes.

Eksemplene viser behovet for at kommunesektoren og regjeringen ikke venter på rapportene fra ulike utvalg, men sammen drøfter hvilken rolle kommunesektoren kan/bør/må spille i gjennomføringen av Plan for Norge, herunder identifisere mulige hindringer (f.eks. økonomi eller regelverk) og konkretisere (avbøtende/positive) tiltak som vil gjøre kommunesektoren bedre i stand til å bidra.

Spørsmål til drøfting:

- *Hvordan kan regjeringens politikk innrettes slik at den utnytter styrken i det lokale selvstyret (løsninger og gjennomføring basert på lokale behov og forutsetninger) med tanke på å nå målene i Plan for Norge?*

- *Hvordan ser regjeringen for seg å styrke samordningen av statens rammestyring overfor kommunesektoren, slik at samlet statlig styringstrykk reduseres uten at viktige nasjonale hensyn svekkes – og hvordan kan KS bidra til at en slik samordning fungerer i praksis?*

Ønsket resultat:

- *Tidligere og tydeligere involvering av KS i vurdering av eventuelle nye forslag, som vil øke statens samlede styringstrykk, for å identifisere og avklare mulig alternativ virkemiddelbruk.*
- *Bedre samordning og prioritering av sektordepartementenes styringssignaler til underliggende etater.*

c. Forslag om utredningsplikt i vindkraftsaker

Etter langt opphold i vindkraftutbygging i Norge, innførte Regjeringen en endring i plan- og bygningsloven i 2023 som ga kommunene større makt i vindkraftsaker. Endringen innebar at det ikke lenger kan gis konsesjon til vindkraft på land før tiltaket er planavklart gjennom områderegulering etter plan- og bygningsloven.

Hensikten med endringen var å:

- styrke lokaldemokratiet
- sikre mer lokal kontroll over natur og arealbruk
- redusere konflikter og øke legitimitet
- gi kommunene tydeligere ansvar og rolle i energipolitikken
- gjøre vindkraft mer akseptabel gjennom bedre prosesser

Motstanden mot vindkraft er betydelig i mange lokalsamfunn, og sterk mobilisering mot vindkraft bidrar til å øke konfliktnivået. Dette legger stort press på lokalpolitikken, som skal avveie flere viktige samfunnshensyn som har innvirkning både lokalt, regionalt, nasjonalt og globalt. Ordførere og kommunestyrer står ofte i et krevende dilemma der forventninger om å bidra til nasjonale energimål møter sterk lokal motstand og høyt konfliktnivå.

Enkelte bransjeaktører har foreslått en lovfestet utredningsplikt for kommunene i vindkraftsaker som et virkemiddel for å få nye saker behandlet, og som et tiltak for å sikre at det ikke tas beslutninger uten at kunnskapen er lagt frem. Dette er bl.a. foreslått av Fornybar Norge i henvendelse til kommunalministeren, med kopi til ED og KLD. KS har registrert at regjeringen v/energiministeren har signalisert at dette er aktuelt å vurdere.

KS mener at det er viktig at fornybar energi blir mer tilgjengelig for å realisere både klimatiltak og for næringsutvikling. Samtidig er det avgjørende for å få frem en åpen debatt at lokalsamfunnet blir involvert i prosessene, og at satsingen på utvikling og utbredelse av fornybar energi skjer tilpasset lokale forhold. Dette er rettslig sikret ved at kommunene, ved kommunestyret, er beslutningsmyndighet for all arealbruk i kommunen. Kjernen i selvstyret

er friheten til å treffe andre valg enn andre i samme situasjon, som å kunne si nei til vindkraft når slik etablering ikke kan gjennomføres i tråd med kommunens politiske og strategiske planer for utvikling. For innbyggere og lokalpolitikere er vindkraftsaker først og fremst et lokalt anliggende som blir vurdert opp mot inntektsmuligheter, natur og friluftsliv, arbeidsplasser etc.

Kommunene bruker alltid plan- og bygningsloven i arealsaker, som sikrer kommunal involvering i planprosessen og legger til rette for helhetlig arealbruk før konsesjon gis.

KS er kritisk til innføring av en utredningsplikt av flere grunner. For det første er spørsmålet om hva slags industri og næring kommunen skal tilrettelegge for gjennom plan et politisk og verdimessig spørsmål, og krav om utredning kan - avhengig av utforming - bli kostbart og beslaglegge store ressurser. Fornybar Norges argument for å innføre en tvungen utredningsplikt er at kommuner sier nei til vindkraft pga. manglende kunnskap. Vi stiller oss ikke bak en slik forståelse. Dersom manglende kunnskap er en utfordring, bør staten stille med ressurser som gjør kommunene i stand til å benytte seg av tilgjengelig virkemidler. For eksempel gjennom å gi fylkeskommunen en tydeligere rolle i å veilede kommunene knyttet til energispørsmål.

For det andre vil utredningsplikten være et inngrep i det kommunale selvstyret gjennom at den begrenser muligheten til å fatte prinsipielle vurderinger om kommunens utviklingsmål basert på kommunestyrets politiske ambisjoner.

KS anser det som mer hensiktsmessig å bistå kommunene med bedre verktøy, veiledning og ressurser for å kunne foreta avveinger mellom ulike arealhensyn i komplekse energisaker med ulike interesser. Et styrket og omforent kunnskapsgrunnlag vil kunne bidra til planprosesser som får frem lokaliteter med mindre konfliktpotensiale. Det kan også være hensiktsmessig å utrede nye kunnskapsgrunnlag. Et eksempel på slike kan være landskapskarakteranalysen som er utviklet for Dalarnas Län i Sverige med støtte fra Energimyndigheten.

Der den lokalpolitiske motstanden mot vindkraft er tydelig kan det være kontraproduktivt å innføre en utredningsplikt. I slike tilfeller vil krav om ressurskrevende tidlig utredning kunne være konfliktskapende.

Spørsmålet om utredningsplikt må også ses i sammenheng med det den nyetablerte kompetansetjenesten (kompetansesenter) for vindkraftplanlegging. Ifølge regjeringen skal kompetansetjenesten hjelpe kommunene med prosessen for planlegging av vindkraftverk, slik at kommunene føler trygghet i stegene fram mot en beslutning om utredning av konkrete prosjekter. Ifølge energiministeren kan kompetansesentertjenesten bidra til at flere sier ja til utredning av prosjekter.

For å få frem et bedre kunnskapsgrunnlag for de kommunene der vindkraft kan være aktuelt, kan man tilby støtteordninger som reduserer de økonomiske barrierene ved å utrede på

strategisk nivå og som samtidig sikrer kapasitet og kunnskap. KS oppfatter at den nyetablerte kompetansesentertjenesten langt på vei er etablert for veiledning og støtte i konkrete saker, mens kommunene kan ha behov strategiske vurderinger knyttet til revisjon av kommuneplanens arealdel og gjennomføring av områdeplanprosesser.

KS har stor forståelse for den svært krevende og belastende posisjon som flere kommunale politiske ledere har rapportert de møter når det er fremmet initiativ til nye vindkraftetableringer. Intensjonen bak tanken om en utredningsplikt synes å være at det vil avlaste disse fra negative, og sterkt personlig belastende konsekvenser av kampanjer som oppstår. Intensjonen er forståelig, men KS er som nevnt over sterkt tvilende til om det foreslåtte virkemiddelet faktisk vil virke konfliktdepende.

KS legger til grunn at dersom regjeringen uansett vil gå videre med et konkret forslag, vil både KS og vår samarbeidende organisasjon LNVK (vindkraftkommunene) involveres i konsekvensvurderingene for både kommunalt ressursbruk og kommunalt selvstyre.

Spørsmål til drøfting:

Hvordan kan regjering og kommunesektor samarbeide om å legge til rette for åpne, opplyste og legitime lokale prosesser i vindkraftsaker, slik at beslutninger tas på et godt kunnskapsgrunnlag og med nødvendig støtte og kompetanse – uten at statlige krav eller plikter innskrenker det lokale selvstyret?

Ønsket resultat: regjeringen vurderer andre virkemidler enn nye krav eller plikter for kommunene for å bidra til gode lokale prosesser og beslutninger.

d. Tydeligere rolle- og oppgavefordeling i arbeidet med beredskap

Erfaringer fra blant annet flyktningkrisen i 2015, covid19-pandemien og krigen i Ukraina viser at kommuner og fylkeskommuner har en helt avgjørende rolle i håndtering av kriser og krig. Til tross for dette opplever kommunesektoren at statlige prioriteringer innen beredskap i hovedsak rettes mot forsvar, politi og militære tiltak, mens den sivile og lokale beredskapen i liten grad er tilstrekkelig anerkjent eller finansiert. Sammenliknet med blant annet Sverige og Danmark, hvor kommunene i større grad er integrert og finansiert som del av totalforsvaret, fremstår den norske modellen som ubalansert.

Kommuner og fylkeskommuner forventes å opprettholde kritiske samfunnsfunksjoner i krise og krig, men møter et omfattende styringstrykk preget av mange planer, krav og tilsyn, samtidig som ansvarsforhold, roller og statlig bistand ved overgang fra fred til krise og krig er uklare. Cybertrusler og aktivitet mot kommuner og fylkeskommuner øker, og truer evnen til å levere kommunale kritiske tjenester til både sivilsamfunnet og forsvaret. Truslene må møtes med forsterket samarbeid mellom sektorer, og mellom kommuner/fylkeskommuner.

Fragmentert statlig ansvar og manglende samordning mellom direktorater gir sprikende signaler og økt administrativ belastning, uten at den faktiske beredskapsnivåen styrkes. Det er flere strukturelle utfordringer som svekker langsiktig beredskap, herunder manglende kobling mellom beredskap og investeringer i fysisk infrastruktur, samt usikker finansiering av store og nødvendige tiltak som nytt nødnett. Statsforvalteren har en viktig rolle i beredskap, og KS er opptatt av at statsforvalterens samarbeid med kommunene skjer på en mest mulig koordinert og lik måte mellom de ulike statsforvalterembetene. Mer synkronisert praksis og tydeligere proaktiv rolle fra statsforvalter vil styrke kommunenes beredskap, og bidra til bedre håndtering av kriser.

Våre medlemmer etterlyser tydeligere, koordinerte og omforente signaler fra staten, samt reell involvering i nasjonale råd og utvalg på beredskapsområdet.

KS er kjent med at Justis- og beredskapsdepartementet er godt i gang med arbeidet med en ny lov, Samfunnssikkerhetsloven, som etter det vi forstår skal være ferdig i 2026. KS vil be om involvering knyttet til arbeidet med ny samfunnssikkerhetslov.

Spørsmål til drøfting:

- *Hvordan ser regjeringen for seg at ansvar, roller og beslutningsmyndighet mellom statlige aktører og kommuner bør tydeliggjøres i beredskapsarbeidet, særlig i overgangen mellom fred, krise og krig, for å styrke den samlede beredskapsnivåen samtidig som unødvendig administrativ belastning i kommunesektoren reduseres?*
- *Hvilke former for involvering og deltakelse i nasjonale råd, utvalg og beslutningsprosesser mener regjeringen er nødvendige for å sikre at kommuner og fylkeskommuner reelt kan bidra til utviklingen av beredskapspolitikken – og ikke kun til gjennomføring av statlige beslutninger?*

Ønsket resultat:

1. *Regjeringen tar initiativ til et eget oppfølgingsløp om kommunal og fylkeskommunal beredskap, med deltakelse fra KS, relevante departementer og direktorater.*
2. *Gjennomgang av statsforvalterens rolle i beredskapsarbeidet, sammen med KS, med sikte på mer samordnet praksis, tydeligere mandat og bedre samsvar mellom krav og finansiering.*
3. *Forpliktelse til å styrke kommunesektorens involvering i nasjonale råd, utvalg og beslutningsprosesser på beredskapsområdet.*
4. *Videre dialog om hvordan finansiering av sivile beredskapstiltak, inkludert investeringer i infrastruktur, nytt nødnett og digitale systemer, kan innrettes mer forutsigbart og helhetlig.*

3. Kostnadsberegningssaker

Rutiner for involvering av KS i arbeidet med kostnadsberegninger av statlig initierte reformer ble innført i 2007. Involvering av KS i slike beregninger skal bidra til å gjøre regjeringens beslutningsgrunnlag best mulig og tilrettelegge for en best mulig oppslutning om statlig initierte reformer i kommunesektoren. Rutinene er basert på rapporten Om kostnadsberegninger av statlige initierte reformer i kommunesektoren. Rapporten er tilgjengelig på www.regjeringen.no.

Kostnadsberegninger er et fast tema på konsultasjonsmøtene. Ordningen med å involvere KS i kostnadsberegninger har bidratt til større bevissthet omkring økonomiske og administrative konsekvenser av statlige tiltak rettet mot kommunesektoren. Ordningen innebærer å involvere KS ved kostnadsberegninger av oppgaveendringer og endringer i lover og forskrifter som har konsekvenser for kommunesektoren. Det vil alltid være nødvendig å gjøre en skjønnsmessig vurdering av hvilke saker KS skal involveres i. Sentralt i en slik vurdering er bl.a. om arbeidet med reformen er kjent, reformens omfang og økonomiske størrelse, om det foreligger et godt grunnlag for å beregne økonomiske og administrative kostnader, og om involveringen vil innebære offentliggjøring av regjeringens interne budsjettarbeid eller prioriteringer. Involvering av KS skal ikke redusere regjeringens mulighet til å gjøre helhetlige vurderinger og prioriteringer.

Det gis en statusoppdatering av pågående kostnadsberegningssaker i materialet ved behov. En oversikt over pågående arbeid, er gitt i vedlegg a.

a. Nye kostnadsberegningssaker

Kostnadsberegninger av kostnader som følge av ny integreringsstønad – Meldt inn av KS
Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID) har sendt på høring et forslag om å innføre en ny integreringsstønad for nyankomne flyktninger og deres familier, med frist 23.04.26. For å få frem et best mulig kostnadsberegningssak grunnlag vurderer AID og KS at det er hensiktsmessig at de budsjettmessige konsekvensene ved integreringsstønaden behandles som en kostnadsberegningssak innenfor konsultasjonsordningen.

KS vurderer at forslaget vil kunne føre til økte kostnader for kommunene, og legger til grunn at merkostnader som følge av endringen fullfinansieres. KS vurderer at kostnadsberegningen særlig bør ta for seg kommunale merkostnader knyttet til aktivitetsplikten, som er en del av regjeringens forslag. Aktivitetsplikten er tenkt å gjelde for personer i målgruppen som ikke kommer i arbeid eller utdanning etter integreringsprogrammet innenfor de første fem årene, og skal bestå av minst 20 timer aktivitet per uke. KS mener dette vil utgjøre en ny oppgave for kommunene, som sannsynligvis vil medføre større merkostnader enn departementet legger til grunn. Dette bygger blant annet på at KS forventer at flere personer vil inngå i aktivitetsplikten enn forutsatt av departementet, at noen av de aktuelle tiltakene fra før er underfinansiert, og at det er knapphet på statlige arbeidsmarkedstiltak. KS mener dermed at det ikke er tilstrekkelig at eventuelle merkostnader fanges opp og justeres i ettertid av beregningsutvalgets årlige kartlegginger, som departementet foreslår i høringen. KS vurdering

underbygges også av en kartlegging fra 2015 om innføring av aktivitetsplikt for unge sosialhjelpsmottakere, gjennomført av Proba Samfunnsanalyse. Her ble det dokumentert at endringen medførte reelle og varige merkostnader for kommunene. I tillegg til aktivitetsplikten, bør en felles kostnadsberegning også ta for seg andre økonomiske og administrative konsekvenser for kommunene, slik som omkostninger knyttet til omorganisering og nye eller oppdaterte IT-systemer.

Basert på forutsetningene som er lagt til grunn estimerer AID på sin side en reduksjon i direkte utgifter til stønadsutbetaling ved omlegging til integreringsstønad. Videre legger AID til grunn at kommunene skal ha stor frihet til å bestemme organiseringen og forvaltningen av integreringsstønad. Departementet forventer at ved innføring av integreringsstønad, vil kommunene frigjøre ressurser som i dag benyttes til forvaltning og oppfølging av søknader om sosialhjelp. Kommunale tjenester finansieres hovedsakelig gjennom frie inntekter, det vil si rammetilskudd og skatteinntekter. De frie inntektene fordeles til kommuner gjennom inntektssystemet. Det overordnede målet med inntektssystemet er å utjevne kommunenes økonomiske forutsetninger for å gi et likeverdig tjenestetilbud til sine innbyggere. De frie inntektene skal blant annet dekke sosialhjelp til alle kommunens innbyggere. Når kommunene ikke lenger skal belaste de frie inntektene for å dekke sosialhjelp til flyktninger i den perioden den har rett til integreringsstønad, mener departementet at det bør gjennomføres et nedtrekk i rammetilskuddet for å kompensere for dette. Departementet legger opp til at midlene fra nedtrekket legges over på integreringstilskuddet, ettersom dette tilskuddet skal finansiere integreringsstønad.

Ved omlegging til integreringsstønad, vil ikke flyktninger lenger ha rett til bostøtte i de første fem årene. Det vil medføre store innsparinger i bostøtten, men det er krevende å regne ut nøyaktig budsjettinnsparing. Departementet legger også opp til at innsparingen i bostøtten legges over på integreringstilskuddet.

Videre oppfølging av kostnadsberegningssaken vil skje mellom AID og KS. AID vil involvere øvrige relevante departementer.

b. Pågående kostnadsberegningssaker

Endringer i betalingen for forvaltning og drift av nasjonale e-helseløsninger

Helse- og omsorgsdepartementet fastsetter årlige endringer i betaling for forvaltning og drift av nasjonale e-helseløsninger gjennom endringer i forskrift om standarder og nasjonale e-helseløsninger. Som en del av prosessen skal endringer i kostnader for kommunal sektor drøftes i konsultasjonsordningen med KS, jf. anmodningsvedtak fra Stortinget ved behandling av lovendringen. Drøftingen har, siden plikten til betaling ble innført i 2022, vært gjennomført som politiske konsultasjoner mellom HOD og KS. På det bilaterale konsultasjonsmøte mellom KS og Helse- og omsorgsdepartementet 2. desember 2025, ble KS og HOD enige om at drøftingen av årlige endringer i kostnader til nasjonale e-helseløsninger for kommunal sektor løftes ut av det bilaterale konsultasjonsmøtet og gjennomføres mellom områdedirektør i KS og statssekretær i HOD.

4. Lovmedvirkningssaker

Rutiner for involvering av kommunesektoren i statlige lovutredninger rettet mot kommunesektoren, ble fastsatt på det første konsultasjonsmøtet 28. februar 2013. I tråd med Meld. St. 12 (2011–2012) skal avveininger mellom hensyn som tilsier nasjonal styring og hensyn til lokaldemokratiet og kommunal handlefrihet fremgå av departementenes høringsdokumenter og lovproposisjoner til Stortinget. Medvirkningen fra KS kan bidra til å synliggjøre denne avveiningen gjennom å belyse konsekvenser for kommunesektoren ved utredning av nytt eller revidert lov og regelverk. Formålet med medvirkningen fra KS er at regjeringen og Stortinget får et best mulig beslutningsgrunnlag. Ordningen omfatter statlig initierte lov- og forskriftsendringer, inkludert rettighetslovgivning, som pålegger kommunesektoren nye eller endrede oppgaver eller plikter. Rutinene for medvirkning fra KS vil også gjelde når arbeidet med nye lover eller forskrifter har sin bakgrunn i EU/EØS-regelverk. Rutinene vil bygge på de administrative og politiske samarbeidsarenaene som allerede eksisterer gjennom konsultasjonsordningen. Både KS og departementene kan melde opp saker som er aktuelle for lovmedvirkning. Det gis en statusoppdatering av pågående lovmedvirkningssaker i materialet ved behov. En oversikt over pågående arbeid, er gitt i vedlegg b.

a. Nye lovmedvirkningssaker

Kulturmiljøloven – Meldt inn av KLD

Klima- og miljødepartementet utarbeider en ny kulturmiljølov, som skal erstatte kulturminneloven fra 1978. Kulturminneloven inneholder regler for vern og forvaltning av kulturminner og kulturmiljøer. Det er behov for å oppdatere lovverket i lys av samfunnsutfordringene og Norges internasjonale forpliktelser m.m. Det er også behov for en mer systematisk og brukervennlig lov. Utredningen NOU 2025: 3 Ny kulturmiljølov er et underlag for lovarbeidet. Den var på høring i 2025, og KS har sendt høringsinnspill. Klima- og miljødepartementet orienterte også KS om lovarbeidet i det bilaterale møtet i 2025. Fylkeskommunene har førstelinjeansvar for de fleste kulturminnetyper. Etersom kulturmiljøloven vil ha betydning for fylkeskommunene som regional kulturmiljømyndighet sitt ansvar og myndighet, vil departementet melde opp kulturmiljøloven som en lovmedvirkningssak. Det er imidlertid usikkert om den nye loven vil medføre større endringer av ansvar. Departementet viser til regjeringen.no for mer informasjon om lovarbeidet.

5. Bilaterale avtaler

Arbeidet med bilaterale avtaler mellom staten og KS innenfor enkeltsektorer er styrket og videreutviklet som en del av en mer forpliktende konsultasjonsordning fra 2007. Per april 2025 er det 10 gjeldende bilaterale avtaler innenfor konsultasjonsordningen. En oversikt over bilaterale samarbeidsavtaler ligger som vedlegg c.

Kjennetegn ved avtalene:

- Inngått på politisk nivå
- To parter, staten ved departementene og kommunesektoren ved KS

- Begrenset varighet
- De er en del av den nasjonale dialogarenaen med kommunesektoren som konsultasjonsordningen representerer

Det er et mål at avtalene skal brukes på prioriterte kommunale politikkområder og som alternativ til sterkere styringsvirkemiddel som lovfesting og øremerking. Partene er enige om at avtaler bidrar til en mer systematisk, tettere og omfattende dialog og samarbeid mellom staten og kommunesektoren. KS bidrar til gjennomføringen med nettverk, arenaer, spredning og gjensidig utveksling av informasjon og erfaringer. En oversikt over gjeldende bilaterale avtaler finnes i vedlegg c.

a. Nye bilaterale avtaler

Avtale om mottak og bosetting av flyktninger (01.01.2026 – 31.12.2029)

Ny avtale om mottak og bosetting av flyktninger ble signert 6. mars 2026. Avtalen er en videreføring av tidligere avtaler og gjelder for perioden 2026-2029. Det er Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet og KS som har signert samarbeidsavtalen. Formålet med avtalen er at staten og kommunesektoren i fellesskap skal løse de nasjonale oppgavene Norge har forpliktet seg til når det gjelder mottak av asylsøkere og bosetting av flyktninger. Avtalen følges opp av Nasjonalt utvalg for mottak og bosetting, samt i løpende dialog mellom KS og Arbeids- og inkluderingsdepartementet som koordinerer avtalen. Et beregningsutvalg kartlegger årlig kommunenes gjennomsnittlige merutgifter til arbeidet med bosetting, kvalifisering og integrering av flyktninger.

b. Status pågående bilaterale avtaler

Utviklingsavtale mellom regjeringen og KS om videreutvikling av gode lokalsamfunn og bærekraftige velferdstjenester (Bo trygt hjemme-reformen)

Avtalen ble inngått 26. april 2024. Avtalen mellom KS og seks departementer danner et godt grunnlag for videre samarbeid og samordning for å videreutvikle gode lokalsamfunn og bidra til bærekraftige velferdstjenester. Det er i 2025 gjennomført to møter hvor særlig temaene hjelpemidler og boliger diskutert. Samarbeidsavtalen følges opp i videre samarbeids- og kontaktmøter.

Avtale mellom regjeringen og KS om videreutvikling av helsefellesskapene for en mer sammenhengende helse- og omsorgstjeneste

HOD og KS har fulgt opp *Avtale mellom regjeringen og KS om videreutvikling av helsefellesskapene* gjennom regelmessige kontaktmøter og annen dialog. Partene understreker betydningen av tett og likeverdig samarbeid mellom kommuner og helseforetak for å sikre helhetlige og bærekraftige helsetjenester, og det er også viktig med dialog på regionalt og nasjonalt nivå. Samarbeidsavtalen følges opp i videre samarbeids- og kontaktmøter.

Tilleggsavtale mellom HOD og KS – oppfølging av utprøvinger for bedre samhandling om helse- og omsorgstjenester på tvers av forvaltningsnivåer og fagområder (HOD)

KS og HOD har inngått en samarbeidsavtale gjeldende for perioden 2024-2027 om videreutvikling av helsefellesskapene, denne tilleggsavtalen inngås for samme periode. HOD og KS har kommet til enighet om å gi særskilt støtte til et utvalg utprøvinger utviklet i samarbeid mellom kommuner og helseforetak, der helsefellesskapene involveres aktivt. Formålet med utprøvingene er mer sammenhengende tjenester på tvers av forvaltningsnivåer og fagområder, og bedre bruk av samlede ressurser. Utprøvingene skal samlet gi kunnskap og erfaringsgrunnlag med nasjonal overføringsverdi. Utprøvingene kan enten være avgrenset til et fagområde/en pasientgruppe i et område, eller gjelde det samlede tilbudet i et geografisk område. De prioriterte pasientgruppene for helsefellesskapens arbeid er særlig relevante.

Vurdering ved bilateralt møte 23. januar 2026: «Tilleggsavtalen ble inngått i juni og det er for tidlig å gi en evaluering av avtalen».

Samarbeid om å styrke digital samhandling og raskere innføring av helseteknologi

Avtalen ble inngått 19. mars 2024 og gjelder for perioden 2024 - 2027. Avtalen følges opp i løpende dialog mellom KS og Helse- og omsorgsdepartementet, med felles årshjul for drøfting og oppfølging av tiltak.

c. Avsluttede bilaterale avtaler

Avtale om kvalitets- og kapasitetsøkning i praksis for helse- og sosialfagsstudenter (08.09.2022 – 31.12.2025)

Den bilaterale avtalen om kvalitets- og kapasitetsøkning i praksis for helse – og sosialfagsstudenter 2022-2025 gikk ut i 2025. Et sentralt mål var å bidra til å øke kvaliteten og kapasiteten i praksis gjennom tiltak og jevnlig arbeidsmøter og kontaktmøter. Tiltakene og læringspunktene vil bli oppsummert i en egen rapport. Utfordringene med tilstrekkelig tilgang til, og kvalitet på praksisplasser er en utfordring som fortsatt er aktuell. Dette er ikke minst på grunn av en økning i studenter på helseutdanninger med mye praksis. KS, HOD og KD er enige om at det fortsatt må arbeides med problemstillingene i fellesskap og gjennom noen etablerte arenaer.»

Avtale om utvikling av Digihjelpen (18.03.2022 - 31.12.2025)

Avtalen mellom KDD og KS er en videreføring av tidligere samarbeidsavtale som første gang ble inngått 30. januar 2018. Formålet med avtalen er at partene i fellesskap forplikter seg til å legge forholdene til rette for at alle landets kommuner kan etablere et fast og fysisk lavterskel veiledningstilbud hvor personer med liten eller ingen digital kompetanse kan få hjelp og veiledning. Avtalen er fulgt opp av DFD etter opprettelsen i 2023. Oppgaver og ansvar som lå til departementet når avtalen ble inngått er senere overført til Digdir. Digdir samarbeider med KS om tiltak og en mulig ny avtale på dette området. Det er foreløpig ikke avklart hvordan en ev. avtale kan innrettes.

Samarbeidsavtale mellom DFD og KS om oppfølging av ambisjoner og felles tiltak i digitaliseringsstrategi for offentlig sektor (14.09.2020-01.09.2025)

Regjeringen og KS lanserte i juni 2019 *Én digital offentlig sektor - digitaliseringsstrategien for offentlig sektor 2019-2025*. Det lå til grunn for avtalen at staten og kommunesektoren måtte samarbeide tett for å realisere målene i strategien. Denne strategien er senere erstattet av *Fremtidens digitale Norge – nasjonal digitaliseringsstrategi 2024-2030* som omfatter mer enn offentlig sektor. Den omfatter hele samfunnet. Det er avklart med KS at det ikke nødvendig med en samarbeidsavtale som er forankret i konsultasjonsordningen knyttet til gjennomføring av den nasjonale digitaliseringsstrategien. Det er etablert faste møtearenaer om digitaliseringspolitikken på politisk og administrativt nivå, vi fastholder gjennomføringen av konsultasjonsmøtet om digitalisering og gjennomfører felles tiltak i den nasjonale digitaliseringsstrategien i et tett samarbeid.

6. Eventuelt

Sak om krisesenterloven – Meldt inn av BFD

Etter krisesenterloven er det kommunene som har ansvaret for krisesentertilbudet, og det er opp til kommunene selv å bestemme hvordan tjenesten skal organiseres og finansieres, også med hensyn til bygg. Det er forskjeller mellom hvordan kommunene har lyktes med å utvikle et godt krisesentertilbud, og det er den senere tid avdekket behov for oppgradering av krisesenterbygg flere steder i landet. Uegnede lokaler og bygg kan hindre kommuner fra å levere fullgode tjenester i tråd med loven. De fleste krisesentrene i dag er eid eller driftet i samarbeid mellom flere kommuner, noe som gjør det mulig å dele kostnader ved for eksempel fornyelse av bygg. Mens noen kommuner får til å oppgradere krisesenterbygg, gjerne i samarbeid, og innenfor gitte økonomiske rammer, er det andre kommuner som sliter mer. Etter departements vurdering kan det her være noe å hente ved at kommunene drar læring av hverandres erfaringer med hvordan man kan lykkes i å tilby gode krisesentertilbud innenfor det ansvaret som Stortinget har lagt til kommunene, og innenfor de økonomiske rammene som er gitt, finansiert over kommunerammen. Departementet ønsker på denne bakgrunn dialog med KS om hvordan man kan legge til rette for samarbeid mellom kommuner, og vise hvordan gode eksempler på samarbeid i noen regioner kan være til inspirasjon for andre regioner.

Vedlegg a) Oversikt over kostnadsberegningssaker

Sak	Oppmeldt
Arbeids- og inkluderingsdepartementet Kostnadsberegninger av merkostnader som følge av ny integreringsstønad	2026
Helse- og omsorgsdepartementet Endringer i betalingen for forvaltning og drift av nasjonale e-helseløsninger	2022 (første gang)

Vedlegg b) Oversikt over lovmedvirkningssaker

Sak	Oppmeldt
Kultur- og likestillingsdepartementet Kulturmiljøloven	2026

Vedlegg c) Oversikt over bilaterale samarbeidsavtaler i konsultasjonsordningen per april 2026

Avtaler om velferdstjenester (kvalitet/tjenesteutvikling)	Parter	Inngått	Utløper	Første avtale inngått
Avtale om kvalitetsutvikling i barnehagen, grunnskolen og videregående opplæring	KD og KS	02.12.2022	31.12.2025	2009
Avtaler om samhandling mellom ulike deler av forvaltningen				
Avtale om kvalitets- og kapasitetsøkning i praksis for helse- og sosialfagsstudenter 2022-2025	KD, HOD og KS	08.09.2022	31.12.2025	2022
Samarbeidsavtale om mottak og bosetting av flyktninger	AID, JD, BFD, KDD og KS	11.03.2022	31.12.2025	2004
Samarbeidsavtale om partnerskapet i NAV-kontorene	AID og KS	04.01.2023	31.12.2026	2012
Samarbeidsavtale mellom om oppfølging av ambisjoner og felles tiltak i digitaliseringsstrategi for offentlig sektor	DFD og KS	14.09.2020	01.09.2025	2020

Samarbeidsavtale om digital samhandling og helseteknologi	HOD og KS	15.03.2024	31.12.2027	2024
Utviklingsavtale om videreutvikling av gode lokalsamfunn og bærekraftige velferdstjenester	AID, HOD, KDD, KUD, KD, SD og KS	26.04.2024	31.12.2028	2024
Avtale om videreutvikling av helsefellesskapene for en mer sammenhengende helse- og omsorgstjeneste	HOD og KS	26.04.2024	31.12.2027	2024